

Nekrológy a spomienky

Spomienka na Petru Mikušovú (5. 10. 1983 – 20. 4. 2021)

Tento príspevok je venovaný spomienke na našu drahú kolegyniu a priateľku, mladú vedeckú pracovníčku, Mgr. Petru Mikušovú, PhD., ktorá svoj pracovný život spojila s mykológiou a Botanickým ústavom SAV. V druhej polovici apríla, v jeden jarný pracovný piatok, kedy rozkvitali čerešne v záhradách, nás zasiahla bolestná, zdruvujúca správa o jej úmrtí. Tento ešte mladý život plný plánov a životného entuziazmu vyhasol tak skoro a nečakane.

Petra pochádzala zo Žiliny, kde v rokoch 1998 – 2003 študovala na súkromnom bilíngválnom gymnáziu (slovensko-francúzskaa sekcia) známom pod názvom „belgické Lycéum“. Jej záujem o prírodné vedy ju po maturitnej skúške nasmeroval do Bratislavy, kde

v roku 2003 nastúpila na bakalárske štúdium na Prírodovedeckej fakulte Univerzity Komenského. Po obhajobe diplomovej práce zameranej na štúdium degradačných vlastností mikroskopických húb na umeleckých dielach (drevené plastiky a predmety z materiálu na báze celulózy, exponované v Slovenskej národnej galérii v Bratislave) nastúpila v roku 2008 na internú doktorandúru na Botanický ústav SAV v Bratislave (súčasť terajšieho Centra biológie rastlín a biodiverzity SAV), kde v roku 2012 získala vedeckú hodnosť PhD. obhajobou práce „The occurrence of potential toxigenic fungi on/in grape berries (*Vitis vinifera* L.)“ pod vedením RNDr. Antónie Šrobárovej DrSc. Po úspešnom ukončení doktorandského štúdia získala v roku 2015 štipendium z fondu Štefana Schwarza na tému „Biodiverzita mikromycétov na viniči (*Vitis vinifera*)“. V rámci zahraničnej spolupráce orientovanej na vedu a vzdelávanie sa úspešne uchádzala o štipendium na tému „Filamentous fungi and mycotoxins in cheese“ v rámci programu Akcia Rakúsko – Slovensko, ktoré absolvovala na jeseň v roku 2018 na Univerzite IFA v dolnorakúskom Tullne.

Na Botanickom ústave pracovala ako vedecká pracovníčka na Oddelení nižších rastlín, kde bola počas rokov 2017 – 2020 zástupkyňou vedúceho oddelenia. Súčasťou jej pracovných povinností bolo aj vedenie kultivačného a analytického mykologického laboratória na spracovanie vzoriek húb, v ktorom trávila svoj pracovný čas najradšej. V rokoch 2013 – 2015 bola členkou Slovenskej spektroskopickkej spoločnosti.

Počas svojho pôsobenia na Botanickom ústave SAV sa venovala najmä svetu mikromycétov - mikroskopických húb, predovšetkým z rodov *Alternaria*, *Aspergillus*, *Fusarium* a *Penicillium* a toxickým metabolitom (tzv. mykotoxínom), ktoré produkujú uvedené skupiny húb. Záujem o mikroskopické huby prehlbovala neustále. Venovala sa aj problematike výskytu fytopatogénnych húb na hospodárskych plodinách ako napr. viniči hroznomodom (múčnatke - *Erysiphe necator* a perenospóre - *Plasmopara viticola*). Jej téma s presahom do praxe zahŕňala riešenie problémov prítomnosti a determinácie fytopatogénov v potravinových zdrojoch (napr. v káve, sušených hro-

zienkach a syroch). Začínajúci Vega projekt s názvom „Mikrobiálna diverzita a sekundárne metalobolity prítomné v tradičných slovenských syroch“ (1. 1. 2021 – 31. 12. 2024) už žiaľ nedokončí.

Spomienky na útržky našich rozhovorov ma vedú k presvedčeniu, že Petru svet „plesní“ okúzľil pravdepodobne ešte na lýceu, kedy si tieto „svoje poklady“, uzavreté v zavraciacich pohároch, schovávala pred zrakom rodičov. Svet mikroskopických húb jej učaroval dávno, fascinoval ju a stal sa jej vášňou. Rada sa na tieto zázraky prírody pozerala pod mikroskopom a rada sa o ich krásu podelila aj slovom.

Dr. Petra Mikušová sa živo zaujímalá aj o pre ňu nové skupiny fytopatogénnych húb. Aktívne spolupracovala na štúdiu genómu druhov rodu *Taphrina* nielen v laboratóriu, ale aj v teréne pri poznávaní týchto húb v podmienkach ich výskytu na hostiteľských rastlinách. Portfólio vedomostí z ríše húb si rozširovala aj spoluprácou pri terénnom a laboratórnym výskume vreckatých húb z radu *Leotiales*. Svoje nadobudnuté vedomosti a všetko, čo sa naučila o svete mikromycetov, s potešením odovzdávala prednáškami školeným študentom a nadšencom z Univerzity tretieho veku pri Univerzite Komenského.

Správa o jej úmrtí nás všetkých zaskočila nepripravených. V jej osobe navždy odišla mladá, skromná, citlivá, vnímavá osôbka a odborníčka, priateľka, obdivovateľka prírody, milovníčka psov a mačiek. Žienke s dušou dieťaťa, majúcej slabosť najmä pre deti a slabších a núdznych ľudí, ktorým bola vždy ochotná nezištné pomôcť, nezáležalo len na svojom šťastí, ale aj na šťastí druhých. Naša Petra sa zvykla sama (s dávkou istej hrdosť v hlase) prezývať „Majkuška“. Táto prezývka (odvodená z jej priezviska „Mikuška“ - písaného síce s mäkkým „i“ oproti anglickej predpone „myco-“ označujúcej príslušnosť k ríši húb) zrkadľila jej skutočný a úprimný záujem a pokorný obdiv k mikrosvetu húb. Medzi jej top záľuby možno oprávnené zaradiť aj cestovanie a objavovanie sveta v zmysle kréda „Život ako cesta poznania sveta a seba“. Počas svojich študentských rokov absolvovala napríklad putovnú výpravu do Venezuely, navštívila arabský svet a po vlastných nohách prešla španielske končiny na Svätójakubskej púti, tzv. „Camino de Santiago“, dlhšie viac ako 800 km, kde zakúsila skúšku svojej vytrvalosti a charakteru a zbierala čriepky poznania do batôžka svojej životnej múdrosti. Mala rada život a rada pozorovala svet a ľudí v ňom. Hoci mala Petra uzavretú povahu a málokedy prejavovala svoje city navonok, dokázala s ľuďmi nadväzovať hlboké a úprimné vzťahy a trvalé životné priateľstvá, o čom svedčí aj skutočnosť, koľkých blízkych priateľov mala, ktorí ju vnímali ako veľkú bojovníčku s dobrým srdcom a s veľkým citom pre spravodlivosť. Sila jej osobnosti spočívala v hľadaní toho dobrého a pozitívneho aj v krušných chvíľach, ktoré prináša život každému z nás, či už na pracovisku alebo v súkromí.

Odišla náhle, bez rozlúčky, od rozpracovaného projektu, článku a naplánovaných analýz. Pre všetko, čo urobila a ešte plánovala urobiť a za to, že tu bola a aká bola, patrí Petre naša vďaka a úcta. Je pre nás ťažké sa s Petriným odchodom zmieriť a prijať ho, jej neprítomnosť na pracovisku pociťujeme denne ako nenahraditeľnú ľudskú stratu. Posledná rozlúčka s Petrou sa konala dňa 3. mája 2021 vo farskom kostole Sv. Kozmu a Damiána v bratislavskej Dúbravke v úzkom kruhu najbližšej rodiny a priateľov. Jej popol bol symbolicky roztrúsený na dvoch miestach, ktoré mala najradšej, kde sa cítila slobodná a šťastná. Nech Petra alias „Majkuška“ zostane navždy v našich srdciach a jej duša nech odpočíva v pokoji.

Češť jej pamiatke.

TATIANA MIHALÍKOVÁ, KAMILA BACIGÁLOVÁ, JANA JANTOŠÍKOVÁ (rod. PETRÝDESOVÁ)
& JANA PODROUŽKOVÁ (rod. MEDVECKÁ)

J. Kolek o úlohe kritiky a o etike vo vede

Z mojich spomienok na Ing. Jozefa Koleka, DrSc. (1923–1990)

V decembri minulého roka uplynulo 30 rokov od smrti Ing. J. Koleka, riaditeľa Botanického ústavu SAV v Bratislave v rokoch 1964–1974 – vedeckej osobnosti, ktorá výrazným spôsobom ovplyvnila rozvoj fyziológie rastlín na Slovensku (Gašpariková 2004). Mistrík (2013) vo svojich spomienkach priblížil osobnosť Ing. Koleka tak, ako sme ho mnohí poznali počas jeho pôsobenia na pracovisku. Spolupracoval som s ním viac ako 5 rokov (1980–1985) pri koordinovaní hlavných úloh štátneho plánu základného výskumu a pri plnení mnohých iných aktuálnych úloh ústavu a Centra biologicko-ekologických vied (CBEV SAV). V tomto príspevku chcem upozorniť na to, akú úlohu Ing. Kolek prisudzoval kritike vo vedeckej práci a etike vo vzťahoch medzi vedcami.

Charakterovými vlastnosťami J. Koleka boli otvorenosť a kritickosť. Mistrík (2013) spomína jeho kritické hodnotenie aplikácie herbicidu Sencor pre zvýšenie cukrnatosti cukrovej repy. Odmietol teoretické zdôvodnenie a realizáciu v poľnohospodárskej praxi. Viacerí na ústave sme sa stali súčasťou tejto, dokonca medzinárodnej, konfrontácie o význame úlohy draslíka v metabolizme rastlín a účinku herbicidu Sencor na metabolizmus cukru (Mistrík I. c.), keď sme výskumom museli dokazovať správnosť kritického postoja Ing. Koleka (Masarovičová et al. 1985, Navara et al. 1985).

Neakceptoval koncepciu či teóriu poľnohospodárskych systémov o bioenergenickom potenciáli pôdy (K. Kudrna 1979, *Zemědělské soustavy*, SZN, 709 pp.), ktorá nezohľadňovala poznatky výskumu a analýzy agroekosystémov na medzinárodnej úrovni (ekosystémový prístup pracovnej skupiny INTECOL-u „Agro-ecosystems“, Loucks & Ryszkowski 1978), a hľadal podporu na jej odmietnutie. Sám sa zaoberal tokom a využívaním energie a obehom látok v agroekosystémoch a presviedčal ďalších, aby sa k nemu pripojili. V tomto období preložil spolu s K. Leššom aj knihu V. P. Skulačova *Vzrušujúce cesty bioenergetiky* (vyšla v roku 1985 vo Vydavateľstve Smena). Skúsenosti z programu MaB využil aj pri bilancovaní tokov hmoty a energie v poľnohospodárskej krajine a efektívite vložených vstupov na primárnu produkciu rastlinnej, ale aj živočíšnej výroby. Jedna z týchto prác je asi poslednou publikovanou prácou J. Koleka (Kolek 1991). Prof. M. Rychnovská mi poslala výtlačok časopisu EKO Ekológia a technológie, v ktorom bol uverejnený „posmrtný článok Dr. Kolka v čísle 1/91 na s. 27“ (list zo 17. 7. 1991). V skutočnosti bol publikovaný na str. 14 a 15 (cf. Kolek 1991).

Napokon spomeniem, že v roku 1990 kritizoval názvy novovznikajúcich pracovísk SAV, v článku, ktorý vyvolal živý ohlas nielen na oslovených pracoviskách, ale aj medzi nemenovanými pracovníkmi (Kolek 1990a). Rozhorčilo ho, že v návrhoch názvov „...nových pracovísk vzniknutých na troskách ÚBE...“, sa kamufluje názov nekorešpondujúci so skutočnou činnosťou ústavov. Obhajoval som tento kritický prístup J. Koleka, ktorý už bol vážne chorý a nakoniec hospitalizovaný v nemocnici (Eliáš 1990).

J. Kolek sa venoval otázkam práce a správania sa vedcov a ich vzájomných vzťahov, osobitne úlohe kritiky a etike vo vede. Vychádzal pritom z dlhoročných osobných skúseností riadiaceho pracovníka (zástupcu riaditeľa ústavu, riaditeľa ústavu, vedúceho sektoru, výkonného redaktora vedeckého časopisu, predsedu rady KS ŠPZV a rôznych komisií atď.). Dokazuje to jeho účasť a aktivita na sympóziu *Nové metódy a myšlienkové postupy v súčasnej vede*, ktoré sa uskutočnilo v roku 1988 v Chlumu u Třeboně. Od českého kolegu som na poslednú chvíľu dostal ponuku na účasť. Sympóziu malo podnietiť a umožniť medziodborovú výmenu názorov. Váhal som, ale Kolek odstránil moje obavy, podporil moju účasť a sám sa aktívne zúčastnil diskusií. Výrazne zaujal svojim príspevkom o etike vo vede (Kolek 1990b: 427). Významnú úlohu prisudzoval kri-

tike vo vede: „Kritika je druhou prirodzenosťou vedy“, „...by mala byť každodenným chlebíkom vedeckej práce“ (s. 428). „Kritika však vyžaduje kompetentnosť ...“. „Absenciu kritiky v našom živote považujem za ohromný nedostatok ...“ „Diskusie sú školou pre konfrontácie názorov ...“. Poukázal na viacero etických problémov, napr. na závažný etický problém, ktorý vyplýva z existencie tímovej práce (s. 429), postavenie vedúceho výskumného tímu, poradie autorov pri publikovaných prácach, pripisovanie vedúcich pracoviska či renomovaných vedcov, ktorí sa na jej tvorbe vôbec nezúčastnili. Vyjadril sa aj k štruktúre SAV, resp. ČSAV: „Hybridná štruktúra Akadémie nie je zdravá, ...“ (s. 431), „Veda by mala mať v rozhodovaní o vnútorných veciach naprostú autonómiu a mala by mať možnosť samoorganizácie“ (s. 431). Upozornil súčasne na nedostatok spoločenskej kontroly práce vedeckou komunitou, formalizmus, oportunistizmus a iné spoločenské neduhy. Zdôraznil, že „formovanie osobnosti vedca je permanentný proces, pri ktorom hrá normatívna etika nezastupiteľnú úlohu“ (s. 432). Uvedené skúsenosti a postrehy J. Koleka vychádzali zo života a práce vedca v socialistickej spoločnosti. Majú však oveľa všeobecnejší charakter s presahom do súčasnosti, keď súťaženie o finančnú podporu a scientometrickú úspešnosť prevažujú nad spoluprácou vedcov pri riešení vedeckých otázok. Preto si oprávnené zasluhujú pozornosť súčasníkov. Porušovanie etiky vedeckej práce (plagiáty, zámerné obchádzanie výsledkov iných autorov atď.) či formalizmus oponentúr (obhajob, konaní) a vyhľadávanie „vhodných“ oponentov a pod., o ktorých J. Kolek (1988: 28) písal, sú aktuálne aj dnes.

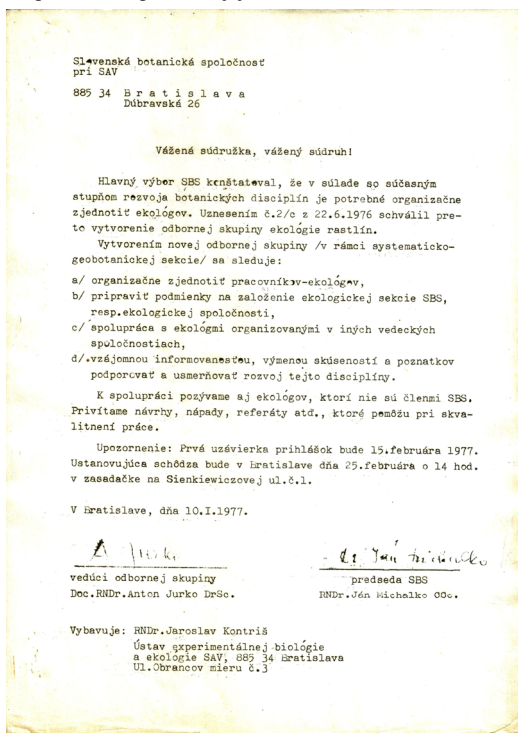
Literatúra

- Eliáš, P. 1990. Kamufláž alebo neinformovanosť? Fórum vedy 1/11: 4–5.
- Gašparíková, O. 2004. K nedožitým osemdesiatinám Ing. Jozefa Koleka, DrSc. Bull. Slov. Bot. Spoločn. 26: 139–141.
- Kolek, J. 1977. Agro-ecosystems in Czechoslovakia. In Frissel, M. J. (ed.), Cycling of mineral nutrients in agricultural ecosystems. Agroecosystems (Amsterdam) 4, Special Issues 1, 2, p. 127–143.
- Kolek, J. 1988. Peripetie etiky vedeckého pracovníka. In Nové metody a myšlienkové postupy v súčasnej vede. Symposium, Chlum u Třeboně, 8.–13. 10. 1988. These přednášek a jiných příspěvků, p. 28.
- Kolek, J. 1990a. Skončíme s kamuflážou. Fórum vedy, 1/5: 6.
- Kolek, J. 1990b. Peripetie etiky vedeckého pracovníka. In: Šetlík, I. (ed.), Hledání společného jazyka. Sborník ze symposia v Chlumu u Třeboně, 8.–13. 10. 1988, Praha, p. 427–432.
- Kolek, J. 1991. Tok energie v ekosystémech. EKO, Ekologie a technologie, Brno, 1/91, p. 14–15.
- Loucks, O. & Ryszkowski, L. 1978. Report on an international programme for analysis of agro-ecosystems. Intecol Bulletin 1978/6: 29–44.
- Masarovičová, E., Ješko, T., Navara, J., Eliáš, P., Dedičová, B. & Vizárová, G. 1985. CO₂ exchange of sugar beet leaves following the application of the sublethal concentration of the Sencor 70 WP herbicide. Biológia 40/3: 891–901.
- Místrík, I. 2013. Ing. J. Kolek, DrSc. Tak ako sme ho poznali (nie všetci) – k nedožitým deväťdesiatinám Ing. Jozefa Koleka, DrSc. Bull. Slov. Bot. Spoločn. 35/2: 233–236.
- Navara, J., Ješko, T., Masarovičová, E., Eliáš, P., Dedičová, B. & Vizárová, G. 1985. Water balance in sugar beet plants after foliar application of sublethal concentration of Sencor 70 WP. Biológia 40/3: 873–881.
- Rychnovská, M. 1991. Ing. Jozef Kolek, Dr.Sc. EKO Ekologie a technologie, EKO oficiální, Brno, 1/91, p. I.

PAVOL ELIÁŠ st.

Odborná pracovná skupina ekológie rastlín Slovenskej botanickej spoločnosti pri SAV (1976–1979)

Hlavný výbor Slovenskej botanickej spoločnosti pri SAV (ďalej SBS) Uznesením č. 2/c zo dňa 22. 6. 1976 schválil vytvorenie odbornej skupiny ekológie rastlín (OPS ER), keďže prišiel k záveru, že v súlade so súčasným stupňom rozvoja botanických disciplín je potrebné organizačne zjednotiť ekológov. Hrabovec (1996: 25) napísal: „*Táto pracovná skupina nebola uvedená do života*“. Nie je tomu tak. OPS ER pracovala od jej schválenia až do marca 1979. Ako jeden z jej zakladajúcich členov môžem dokumentovať aktivity OPS počas necelých troch rokov jej existencie (jún 1976 – marec 1979). K dispozícii som mal (okrem vlastných dokumentov a poznámok) aj archívne dokumenty, ktoré mi pri zakladaní Slovenskej ekologickej spoločnosti pri SAV (SEKOS) v roku 1992 poskytol dr. J. Kontriš. OPS vznikla preto, aby pripravila podmienky pre založenie Slovenskej ekologickej spoločnosti na Slovensku. Predchádzajúce pokusy o založenie ekologickej vedeckej spoločnosti v bývalom Československu, resp. na Slovensku (v roku 1969 a neskôr) neboli úspešné. V tomto príspevku uvediem aktivity, ktoré prípravný výbor OPS ER a samotná skupina urobili počas svojej existencie.

Obr. 1. Oznam o vytvorení odbornej skupiny ekológie rastlín. Obežník Slovenskej botanickej spoločnosti pri SAV, Bratislava, zo dňa 10.1.1977.

Prípravný výbor OPS (predseda doc. A. Jurko, tajomník dr. J. Kontriš) získal informácie o potenciálnych členoch, resp. spolupracujúcich odborníkoch – ekológoch, predovšetkým z členskej základne SBS a z materiálov bývalého prípravného výboru Slovenskej ekologickej spoločnosti z roku 1970. Celkovo cca 170 potenciálnym členom bol zaslaný informačný obežník (obr. 1) a prihláška (obr. 2). Prihlásilo sa 71 potenciálnych členov (41,27%), z toho počet nečlenov SBS, označených ako spolupracujúcich, bolo 13 (18,3%). Adresár prípravného výboru OPS ER, resp. ekologickej odbornej skupiny SBS (pozri poznámka), ktorý je v archívnych dokumentoch, obsahuje viac ako 120 mien. V archíve OPS je založených 81 vyplnených prihlášok (vrátane nečlenov SBS).

V obežníku zo dňa 10. 1. 1977, ktorý bol zaslaný potenciálnym členom OPS a ktorý podpísal vedúci odbornej skupiny doc. RNDr. A. Jurko, DrSc. a predseda SBS RNDr. J. Michalko, CSc. (obr. 1),

12

Ekologická odborná skupina Slovenskej botanickej spoločnosti pri SAV, 889 34 Bratislava, Dúbravská cesta 26.

PRIHLÁŠKA

1/ Priezvisko, meno, akademické tituly: Pavol Eliáš, RNDr.....
 2/ Dátum a miesto narodenia: [redacted], Veľčice o.Nitra.....
 3/ Adresa bydliska: 917.00 Trnava, Želiezovická III/S-á.....
 4/ Adresa pracoviska: ÚŠBE SAV, 885.34 Bratislava, Dúbravská 26.....
 5/ Funkčné zaradenie: Interný z.špištant.....
 6/ Má záujem pracovať /spolupracovať/ v oblasti*
 a) ekológia rastlín /napr. autekológia, synekológia, ekofyziológia atd./ suš., syn-ekológia, ekofyziológia.....
 b) ekológia živočíchov /napr. vertebrát, hmyzu, poľovnej zveri atd./.....
 c) ekológia mikroorganizmov /napr. dekompozitorov, húb, parazitov atd./.....
 d) poľnohospodárska ekológia /rastlinná a živočíšna produkcia, pôdy atd./.....
 e) lesnícka ekológia /les-produkcia, introdukcia drevín, funkcie atd./... lesná ekofyziológia, ekofyziológ, ekolog. objekt.....
 f) krajinná ekológia /napr. sociálno-ekonomická, krajinná architektúra, biologické plánovanie atd./.....
 g) teoretickej /uviesť špecifické ekologické problémy synantropológia.....
 h) iné /napr. životné prostredie, čistota ovzdušia, voda, ochrana prírody a prírodných zdrojov atd./ ochrana prírody a prírodných zdrojov.....

* Zaujmov, ktorí nereflaktujú na členstvo v SBS, ale majú záujem o spoluprácu /podčiarknuté "spolupracovať"/, budeme informovať o akciách ekologickej odbornej skupiny.

Bratislava 15. marca 1977
 V dňa podpis

Obr. 2. Prihláška za člena Ekologickej pracovnej skupiny Slovenskej botanickej spoločnosti pri SAV.

nov OPS. Schôdzu otvoril doc. J. Futák, keďže predseda SBS nebol prítomný. Ďalej ju riadil a diskusiu viedol doc. A. Jurko. Správu o činnosti prípravného výboru OPS, program, cieľ a návrh plánu činnosti OPS ER na rok 1977 predniesol dr. J. Kontriš. Prednášky predniesli ing. J. Kolek („Otázky zriadenia vedného odboru ekológia“) a doc. A. Jurko („Poznatky o ekologickom výskume na Kube“ s diapositívami). V diskusii vystúpilo 11 účastníkov, prevažne k referátu ing. J. Koleka (postavenie ekológie v systéme vied, „ekologizácia“ ostatných vedných disciplín, výučba ekológie ako samostatného vedného odboru na univerzitách, kandidátske dizertačné práce v odbore ekológia, ale aj kurz bioštatistiky pre ekológov ai.). Päť účastníkov diskutovalo k prednáške doc. A. Jurka (spolupráca na ekologickom výskume Kuby). Za vedúceho pracovnej skupiny zvolili doc. A. Jurka a za tajomníka dr. J. Kontriša.

V roku 1977 boli plánované (okrem ustanovujúcej schôdzy OPS) ešte dve prednášky (ing. F. Kubiček a dr. M. Ružička) a jedna celodenná exkurzia po tranzektach Malých Karpát. Prednášky sa neuskutočnili (ing. Kubiček bol v čase plánovanej prednášky na študijnej ceste, dr. Ružička zrušil prednášku pre neaktuálnosť, pretože problematika prednášky nebola zaradená do štátneho plánu základného výskumu – ŠPZV). Exkurzia sa uskutočnila 16. 9. 1977 v čase 7:00–17:00

sa uvádza, že „...vytvorením novej odbornej skupiny (v rámci systematicko-geobotanickej sekcie) sa sleduje: (a) organizačne zjednotiť ekológov, (b) pripraviť podmienky na založenie ekologickej sekcie SBS, resp. ekologickej spoločnosti, (c) spolupráca s ekológmi organizovanými v iných vedeckých spoločnostiach, (d) vzájomnou informovanosťou, výmenou skúseností a poznatkov podporovať a usmerňovať rozvoj tejto disciplíny“. K obežníku bola priložená Prihláška (obr. 2). Ustanovujúca schôdza sa plánovala na 25. február 1977 v Bratislave.

V jarnom prednáškovom cykle SBS z roku 1977 (Obežník „Prednášky na mesiac marec a apríl 1977“) bola plánovaná ustanovujúca schôdza OPS ER s dvomi prednáškami. Uskutočnila sa 25. marca 1977 v Bratislave. K termínu konania schôdzy OPS mala 71 členov, z toho 11 spolupracujúcich (nečlenovia SBS), z 25 pracovísk. Na schôdzi bolo podľa prezenčnej listiny prítomných 30 členov

za účasti 18 členov skupiny (v prezenčnej listine je podpísaných 12 účastníkov, chýbajú podpisy organizátorov, napr. V. Biskupský, A. Jurko, F. Kubiček). Ing. V. Biskupský predniesol na začiatku exkurzie prednášku „*Ciel' a metódy komplexného výskumu krajiny*“ a doc. A. Jurko „*Ekologický výskum Malých Karpát a jeho nadväznosť na MAB*“. Preprava účastníkov po kľúčových plochách na prvom tranzekte (9 výskumných plôch medzivládneho programu Človek a biosféra – MAB) bola zabezpečená tromi osobnými autami.

OPS ER mala k 16. 1. 1978 celkom 75 členov, z toho 11 spolupracujúcich. Na rok 1978 boli plánované štyri prednášky (ing. F. Kubiček, doc. A. Jurko, dr. M. Ružička a ing. V. Biskupský) a jedna dvojdňová exkurzia do záujmovej oblasti Považská Bystrica (zodpovedný dr. M. Ružička, téma „*Uplatnenie ekologických poznatkov v územnom plánovaní*“). Pripravovali sa rôzne organizačné opatrenia na zapojenie členov do činnosti OPS. Predpokladali sa spoločné akcie s ochranou prírody a vedeckými spoločnosťami pri riešení aktuálnych otázok životného prostredia. Pomoc Komisii SBS pre prácu s mládežou pri výchove mladej generácie k správneému postoju k životnému prostrediu. Vedenie OPS plánovalo o.i. oboznámenie členov skupiny s novou edíciou „*Acta ecologica*“, ktorú vydával Ústav experimentálnej biológie a ekológie SAV (ÚEBE SAV) v Bratislave.

Doc. Jurko súril HV SBS, aby podporil vznik Ekologickej sekcie SBS (v rokoch 1976–1979 bol členom HV, cf. Hrabovec 1996: 59). Vysoký počet členov OPS ER to predurčoval. Sťažoval sa, že na prednáškach SBS nemá s kým diskutovať. Keďže podporu nedostal, hľadal pomoc v inej vedeckej spoločnosti. Spolu s tajomníkom OPS sa dňa 5. 3. 1979 zúčastnili na zasadnutí výboru Slovenskej biologickej spoločnosti (spoločnosť používala skratku SBS, tu pre rozlíšenie používam skratku SBioS), na ktorej „...*referovali o požiadavkách možnosti vytvorenia samostatnej ekologickej spoločnosti alebo sekcie ekolog. spol. pri SBS*“ (Zápisnica SBioS, bod. 3). Výbor SBioS konštatoval, že „...*treba pripravovať vytvorenie samostatnej ekolog. spoločnosti*“ (tamtiež). Dovtedy „*bude podľa svojich možností podporovať akcie ekológov tak, ako akcie svojej sekcie*“. Výbor SBioS súčasne poveril doc. Jurka, „*aby pripravil návrh výboru novej ekolog. spol. ... a návrh stanov*“. SBioS podporila vytvorenie ekológie ako samostatného vedného odboru. Podľa Uznesenia č. 1 Predseda SBioS prof. MUDr. Vršanský prednesie na hlavnom výbore Čs. biologickej spoločnosti otázku založenia ekologickej spoločnosti (Zápisnica SBioS).

Dňa 27. marca 1979 sa uskutočnil seminár OPS ER SBS v spolupráci so sektorom ekológie ÚEBE SAV v Bratislave (doc. A. Jurko bol vedúcim sektora ekológie). Na prezenčnej listine je podpísaných 42 účastníkov. V programe odzneli tri prednášky (ing. F. Kubiček „*Metódy výskumu bioprodukcie bylinného podratu v listnatých lesoch*“, doc. A. Jurko „*Ekologická analýza lesných spoločenskíev*“ a člen korešp. D. Zachar „*O vzájomných vzťahoch organizmov v spoločenskách*“). Doc. Jurko predniesol návrh na vytvorenie ekologickej sekcie rámci SBS alebo SBioS, resp. založenie ekologickej spoločnosti a návrh na štruktúru ekologickej spoločnosti. Ako aj Návrh prípravného výboru v zložení predseda ing. F. Kubiček/doc. A. Jurko, tajomník dr. J. Kontriš, členovia dr. M. Džatko, doc. J. Gulička, doc. L. Šomšák, dr. M. Ružička, doc. F. Benčať, člen korešp. D. Zachar, Ing. Zaduban. Za predsedu prípravného výboru Slovenskej ekologickej spoločnosti (SES) bol zvolený ing. F. Kubiček a za tajomníka dr. J. Kontriš. Diskutoval sa postup ustanovenia SES (návrh, stanovy, organizačný poriadok), resp. vytvorenia ekologickej sekcie rámci SBS alebo SBioS. Dr. M. Ružička navrhol využiť návrh na založenie Slovenskej ekologickej spoločnosti (SEKOS) spred 6 rokov, vrátane Stanov SEKOS. V skrátenom konaní pred vedeckým kolégiom, koordinačným strediskom vedeckých spoločností (KOVŠ) a ministerstvom vnútra by tak od januára 1980 mohla fungovať ako samostatná spoločnosť. Tým sa činnosť OPS ER v SBS v skutočnosti skončila. Valné zhromaždenie SBS dňa 10. apríla 1979 sa ekologickej sekciiu neza-

oberalo. Bol zvolený nový výbor spoločnosti, doc. Jurko už nebol členom HV SBS (Bulletin SBS č. 1/1979, s. 2–3, Funkcionári SBS na obdobie 1979–1982, cf. tiež Hrabovec 1996: 59).

Vytvorením prípravného výboru SES – predseda ing. F. Kubíček, tajomník dr. J. Kontriš – sa vytvorili organizačné podmienky na založenie ekologickej spoločnosti na Slovensku. Ani tento druhý pokus však nebol úspešný. Slovenská ekologickej spoločnosť pri SAV (SEKOS) vznikla až v roku 1992 (Eliáš 1991, 2012; Ružička 2012). Doc. Jurko po vytvorení prípravného výboru SEKOS, ktorého bol členom, v roku 1991 ukončil svoje členstvo v SBS pri SAV.

Záverom možno konštatovať, že OPS ER, ktorú schválil hlavný výbor SBS v júni 1976, vyvíjala svoju činnosť až do marca 1979. Jej činnosť je doložená archívnymi dokumentami SBS, SBioS a samotnej pracovnej skupiny (prihlášky, oznamy, zápisnice, prezenčné listiny, plány činnosti na jednotlivé roky, správy o činnosti, rukopisné záznamy a poznámky). Väčšinu cieľov, ktoré boli uvedené v Obežníku (obr. 1) v januári 1977, sa OPS ER podarilo splniť, ekologickej sekcia SBS však nevznikla. Aj preto sa ekológovia snažili o založenie samostatnej vedeckej spoločnosti.

Poznámka:

Názov OPS sa uvádza rôzne. HV SBS schválil vytvorenie odbornej skupiny ekológie rastlín. Tento názov je uvedený aj v Obežníku a v pozvánke na ustanovujúcu schôdzu OPS ER. V Prihláške, ktorá bola určená aj pre nečlenov SBS, sa uvádza „Ekologickej odborná skupina“

Pod'akovanie

Ďakujem prof. RNDr. Jaroslavovi Kontrišovi, CSc. za poskytnutie materiálov OPS ER. RNDr. Pavlovi Mered'ovi, PhD. ďakujem za poskytnutie informácií a dokumentov (dva skény) k ukončeniu členstva doc. A. Jurka, DrSc. v Slovenskej botanickej spoločnosti pri SAV.

Literatúra

- Eliáš, P. 1991. Vznikne vedecká spoločnosť pre ekológiu? Fórum vedy, Bratislava, 2(1–2):10–11.
- Eliáš, P. 2012. Ako sme založili Slovenskú ekologickej spoločnosť pri SAV. SEKOS Bulletin 20(1):7–14.
- Hrabovec, I. 1996. Slovenskáj botanickej spoločnosť včera a dnes. Bulletin Slov. Bot. Spoločn. pri SAV, Bratislava, Supplement 3: 1–67.
- Obežník. Oznam o vytvorení odbornej skupiny ekológie rastlín. Obežník Slovenskej botanickej spoločnosti pri SAV, Bratislava, dňa 10. 1. 1977.
- Prihláška. Ekologickej pracovná skupina Slovenskej botanickej spoločnosti pri SAV.
- Ružička, M. 2012. Ako vznikla Slovenskáj ekologickej spoločnosť. SEKOS Bulletin 20(1): 6–7.
- Zápisnica SBioS. Zápisnica zo zasadnutia výboru Slovenskej biologickej spoločnosti (SBS) zo dňa 5.3.1979 konaného v knižnici Katedry biológie v Bratislave. 2 pp.

PAVOL ELIÁŠ st.